

Міністерство освіти і науки України
Чернігівський промислово-економічний коледж
Київського національного університету технологій та дизайну

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора з НР

_____ С.В.Бондаренко

_____ 20__ р.

**Методичні вказівки щодо організації
самостійної роботи студентів з дисципліни Шрифти
спеціальності 5.02020701 «Дизайн»**

Уклав

Койдан Л.В.

Розглянуто на засіданні
циклової комісії

(назва)

Протокол №__ від _____ 20__ року

Голова циклової комісії

(підпис)

Самостійна робота №1

Тема: Шрифт базова дисципліна графічного дизайну. Історія писемності і шрифту

Мета: Ознайомити студентів з шрифтом - базовою дисципліною графічного дизайну. Ознайомлення з історією писемності і шрифту

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

1 Шрифт - базова дисципліна графічного дизайну

2 Історія писемності і шрифт

Шрифт – це один із основних елементів текстового друкованого видання.

Слово «шрифт» походить від німецького *schrift* — почерк, письмо. Письмо виникло ще в доісторичну епоху, його появі передувало первісне мистецтво. Малюючи на стінах печер, на скелях, первісна людина намагалась зафіксувати свої знання про навколишній світ.

Наші далекі предки користувалися малюнками для задоволення художніх потреб і ритуальних та магічних обрядів (пов'язаних з полюванням та ін.). Пізніше малюнки стають частковим доповненням до усних розповідей, а згодом перетворюються у самостійний засіб передавання відомостей.

Письмо, що складається з малюнків, називається **пiктографією** і є найпервіснішим видом письма. Характерною рисою піктографічного письма є те, що воно зовсім не відображає окремі звуки мови, слова. Малюночне письмо має прикладне значення як зародок письмової мови. Завдання кожного такого малюнка — донести до свідомості не художній образ, а розповідь про подію. В наш час теж існують форми застосування піктографічного письма. Так, немало сучасних реклам являють собою не що інше як піктограми. Перш, ніж перетворитись у письмо, малюнок первісних людей пройшов довгий шлях. Фіксація думок та їх передача є значним прогресом в розвитку людства.

Ідеографічне (або ієрогліфічне) письмо, що виникло з потреби людини пізнати світ, сприяло розвиткові цивілізації, але в ньому не було зв'язку між намальованими знаками і вимовою. Умовні знаки можна було читати будь-якою мовою.

Практичне завдання:

Визначити роль шрифтів у графічному дизайні

Література:

1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006.- 492с.

2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.

- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.
- 5 Михайленко В.Є., Яковлев М.І. “Основы композиции”. Розділ 5.2.
- 6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
- 7 Ауров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.-164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Що таке шрифт?
- 2 Призначення шрифту?
- 3 Історія появи шрифтів?

Самостійна робота №2

Тема: Протоалфавіти та сучасні піктограми

Мета: Ознайомити студентів з першими писемними знаками, піктограмами, ієрогліфами

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Перші писемні знаки – піктограми, ієрогліфи
- 2 Розвиток та застосування сучасних піктограм

Протоалфавіт - мова спілкування багатомірного простору. Як звернутися до світу, щоб бути вислуханим.

Існують древні мови, на яких написані священні книги, на яких складені молитви та приклади, і навіть такі популярні сьогодні мантри. Ведь по суті своєї, що таке молитва? Це звернення до світу, до системи, складена певним чином, щоб бути вислуханою, щоб прохання виконано. Все эти молитвы, мантры, заклинания вимагають безпрецеменного і точного заучивания, для цього ставиться ставиться гриф «священна», тобто незмінна. Не можу змінити тексти, букви та слова. Почему? Видимо тому, що в основі лежить некий принцип складання звернень до миру. Так вот такий принцип працює для кожної людини. А це означає, що абсолютно не обов'язково розважити давні мови та пам'ятати в точності молитви. У кожного є свій власний мова звернення до світу. Ваш власний протокол, який буде чути в усьому світі, і прохання буде виконано.

Першим виникло предметне письмо, до котрого відносять позначки-рахівнички, писемні системи інків кіпу, ірокезів вмпум, африканського населення каурі та письмо палицями. Позначки-рахівнички задовольняли потреби повсякденного життя, наприклад, за їх допомогою фіксували кількість забитого звіра. Вузликіве письмо (кіпу) – це своєрідні

бухгалтерські книги, значення в яких мали колір ниток, їх порядок, кількість вузлів (прості, подвійні, потрійні). Вампум – пасок із різнокольорових мушель, інформація на котрому передавалася комбінацією кольорів, інколи на мушлі наносили примітивний малюнок. Письмо палицями, в якому повідомлення формувалися відповідно до висічених на них зарубок, використовували народи Австралії, Нової Зеландії, Скандинавії. Однак мова предметного письма обмежена (не передає думки, не описує, зміст можна трактувати по-різному), тому вчені не вважають його основою для розвитку сучасної писемності.

Іншим способом занотовувати досвід сталопіктографічне письмо (з лат. “пiктус” – писаний фарбами, “графо” – пишу) – малюнкове письмо, що виникло на стадії родового ладу й характеризувалося простотою, зрозумілістю для тих, хто не знав мови. Приклади цього виду письма знайдені в різних частинах Європи, Африки, Сибіру й датуються XV – X тис. до н. е. Піктографія могла виражати внутрішній стан людини й особливості її сприйняття, окреслити ситуацію, а не тільки передати зміст. У деяких народів вона проіснувала до XIX ст. (американські індіанці, деякі негритянські племена, народності Океанії). За способом нанесення на матеріал дослідники розрізняють писанці (малюнок фарбами мінерального походження) й петрогліфи (гр. “петрос” – камінь, “гліфе” – різьба) – висічені наскельні зображення.

Практичне завдання:

Виконати композицію із сучасними піктограмами

Література:

- 1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006.- 492с.
- 2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.
- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.
- 5 Михайленко В.Є., Яковлев М.І. “Основи композиції”. Розділ 5.2.
- 6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
- 7 Ауров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.- 164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Що таке протиалфавіти?
- 2 Що таке піктограми?
- 3 Де використовуються сучасні піктограми?

Самостійна робота №3

Тема: Слов'янська шрифтова культура

Мета: Ознайомити студентів з слов'янською шрифтовою культурою

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Різновиди слов'янської шрифтової культури
- 2 Громадянські та церковні шрифти

Глаголиця вживалася на місці свого первісного застосування в Моравії в 60-80-ті роки IX століття. Звідти вона проникла в західну Болгарію (Македонію) і Хорватію, де отримала саме широке поширення. Глаголичні церковні книги видавалися хорватами-глаголяшами ще в XX столітті. А ось в Стародавній Русі глаголиця не прижилася. У домонгольський період вона використовувалася тут зрідка, причому могла вживатися в якості своєї рідної тайнопису.

Тут приходить час другої найдавнішої слов'янської абетки - кирилиці. Вона була створена після смерті Кирила і Мефодія їх учнями в Східній Болгарії в кінці XI століття. За складом, розташуванням і звуковому значенню букв кирилиця майже повністю збігається з глаголицею, але різко відрізняється від неї формою букв. В основі цієї абетки лежить грецьке урочисте лист - так званий устав. Однак літери, необхідні для передачі особливих, відсутніх в грецькій мові звуків слов'янської мови, були взяті з глаголиці або складені за її зразком. Таким чином, Кирило має пряме відношення і до цієї азбуки, і її назва кирилиця цілком виправдане. У дещо зміненому вигляді вона досі використовується росіянами, білорусами, українцями, сербами, болгарами, македонцями і іншими народами/

Кирило і Мефодій разом зі своїми учнями були змушені податися до папи Римського, якому підпорядковувалися німецькі єпископи, щоб добитися в нього дозволу слов'янського богослужіння. У той час офіційного поділу християнської церкви на православну і католицьку ще не було (це станеться пізніше - в 1054 році). Шлях до Риму пролягав через стародавню Паннонію. Там Кирило і Мефодій відвідали Блатенское князівство (сучасна західна Угорщина), де жили хорутани, предки словенців. Князь Коцел прийняв Кирила і Мефодія як друг і союзник: сам вивчився слов'янської грамоти та дав їм близько 50 учнів. Деякий час Кирило і Мефодій працювали в Блатенском князівстві, а потім вирушили далі - у Рим .

Кирило в блискучій полеміці з прихильниками «треязичія» відстояв право на слов'янське богослужіння і домогся визнання Римом рівності слов'янської мови серед інших священних мов. Адріан II, прийнявши слов'янські книги, освятив їх і поклав у церкві святої Марії. Після цього солунських брати і їхні учні «співали літургію на слов'янській мові в церкві святого Петра», а також в інших римських храмах. Так написано в "Житіє Кирила" ...

Мефодій виконав заповіт молодшого брата і продовжив боротьбу за слов'янську писемність. У 870 році він був призначений архієпископом Сірмійського дієцезії (єпархіального округу), в який входили Великоморавське і Блатенское князівства. Під час перебування на архієпископській кафедрі Мефодій закінчив переклад Біблії (крім старозавітних книг Маккавеїв), переклав багато богослужбові, агіографічні, церковно-вчителівські і канонічні витвори

Наступність праслов'янського і старослов'янської шрифтів

Слов'янські мови, мови слов'ян, що живуть головним чином на території Європи та Азії. Число говорять на слов'янських мовах понад 130 млн. чоловік (1970, оцінка). Сучасні слов'янські мови прийнято ділити на 3 групи: східнослов'янську (російський, український, білоруський мови), южнославянську (болгарська, македонська, сербо-хорватська,

словенська мови) і західнослов'янську (чеська, словацька, польська з кашубським діалектом, верхньо-і нижньолужицька мови) . Слов'янську мову., Являючи собою близькоспоріднених груп, належать до сім'ї індоєвропейських мов (серед яких найбільш близькі балтійським мовам) .

Близькість слов'янської мови виявляється в словниковому складі, загальному походженні багатьох слів, коренів, морфем, в синтаксисі і семантиці, системі регулярних звуківідповідностей.

Практичне завдання:

Виконати композицію на тему «Слов'янські шрифти»

Література:

- 1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006.- 492с.
- 2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.
- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.
- 5 Михайленко В.Є., Яковлев М.І. “Основи композиції”. Розділ 5.2.
- 6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
- 7 Ауров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.- 164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Які бувають різновиди слов'янських шрифтів?
- 2 Які шрифти відносяться до громадянських?

Самостійна робота №4

Тема: Графічні ознаки шрифту. Класифікація шрифтів

Мета: Ознайомити студентів з елементами побудови літер

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

1 Елементи побудови літер

2 Класифікація шрифтів за стилем епохи їх створення

Шрифт (походить від німецького слова schreiben — писати).

- Повний комплект друкарських літер певного типу й рисунку, необхідний для набору будь-якого тексту; сукупність металевих рельєфних літер, цифр, розділових знаків у друкарській машинці.

- Комп'ютерний файл, що містить в собі всі параметри необхідні для відтворення на екрані чи цифрових друкарських машинах текстів.

- Графічна форма літер при написанні, характер малюнка написаних літер, накреслення букв та знаків, що складають єдину композиційну та стилістичну систему.

Шрифти створюються художниками у відповідності з:

- вибраним замислом;

- вимогами єдності стилю та графічної композиції;

- конкретними змістовними та художньо-декоративними задачами.

Шрифти характеризуються:

- гарнітурою: об'єднанням різних за кеглем та нарисом, але однаковим за характером накреслення шрифтів;

- нахилом: прямий (regular), похилий (oblique), курсив (italic);

- насиченістю: контурний, світлий (light), напівжирний (semibold), жирний (bold);

- шириною: вузький (condensed), нормальний (normal), широкий (extended);

- ілюміновкою: з контуром, з тінню, штриховий, орнаментований, негативний, кольоровий;

- розміром (кеглем) в пунктах (1 пункт = 1/72 дюйма).

Класифікація друкарських шрифтів

- група рублених шрифтів. Це шрифти, які не мають засічок;

- група шрифтів з ледь помітними засічками. Це гарнітури з дещо потовщеними кінцями вертикальних штрихів;

- група медієвальних шрифтів — гарнітури з помірною контрастністю штрихів, з засічками у вигляді плавного потовщення кінців основних штрихів, що наближаються за своєю формою до трикутника, переважно з похилими осями круглих літер;

- група брускових шрифтів — гарнітури з неконтрастними або малокоонтрастними штрихами з довгими засічками, що сполучаються з основними штрихами під прямим кутом або з легким закругленням;

- група звичайних шрифтів — гарнітури з контрастними штрихами, з довгими тонкими заічками, що сполучаються з основними штрихами під

прямим кутом, інколи з легким заокругленням, округлі літери з вертикальними осями;

- група нових малокоонтрастних шрифтів — гарнітури, що мають малокоонтрастні штрихи з довгими засічками, переважно з закругленими кінцями, які сполучаються з основними штрихами під прямим кутом або з легким заокругленням;

- група додаткових шрифтів, до цієї групи належать такі шрифти, побудова та характер малюнків яких дуже відрізняється від шрифтів шести основних груп.

Графічний малюнок накреслень літер і знаків, які складають єдину стилістичну та композиційну систему, набір символів визначеного розміру і малюнка. У вузькомудрукарському сенсі шрифтом називається комплект друкарських літер, призначених для набору тексту.

Група шрифтів різних видів і кеглів, що мають однакове накреслення, єдиний стиль і оформлення, називається гарнітурою.

Шрифт — це:

- Повний комплект друкарських літер певного типу й рисунку, необхідний для набору якого-небудь тексту; сукупність металевих рельєфних літер, цифр, розділових знаків у друкарській машинці.
- Комп'ютерний файл, що містить в собі всі параметри, необхідні для відтворення на екрані чи цифрових друкарських машинах текстів.
- Графічна форма літер при писанні, характер малюнка написаних літер, накреслення букв та знаків, що складають єдину композиційну та стилістичну систему.

Шрифти створюються художниками та граверами згідно з:

- вибраним задумом;
- вимогами єдності стилю та графічної композиції;
- конкретними змістовними та художньо-декоративними задачами.

Шрифти характеризуються:

- гарнітурою: об'єднанням різних за кеглем та нарисом, але однакоvim за характером накреслення шрифтів;
- нахилом: прямий (regular), похилий (oblique), курсив (italic);
- насиченістю: контурний, світлий (light), ужирений, напівжирний (semibold), жирний (bold), наджирний (black);
- шириною: надвузький, вузький (condensed), нормальний (normal), широкий (extended), надширокий;
- ілюмінацією: оконтурений, відтінений, штриховий, орнаментований, негативний, кольоровий;
- розміром (кеглем) в пунктах (1 пункт = 1/72 дюйма).

Практичне завдання:

Закінчення композиції, початої на практичному занятті № 8

Література:

- 1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006.- 492с.
- 2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.
- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.
- 5 Михайленко В.Є., Яковлєв М.І. “Основи композиції”. Розділ 5.2.
- 6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
- 7 Ауров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.- 164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Призначення елементів побудови літер?
- 2 Класифікація шрифтів за стилем епохи їх створення?

Самостійна робота №5

Тема: Матеріали та інструменти для шрифтових робіт

Мета: Ознайомити студентів з матеріалами та інструментами для шрифтових робіт

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Матеріали для виконання шрифтової композиції
- 2 Інструменти для виконання шрифтової композиції

Матеріал, на якому виконується шрифтовий робота, є основою. Основою може бути папір, картон, фанера, скло і метал.

Найбільш широке застосування має папір - дешевий, легкий і зручний для перенесення матеріал, дозволяє працювати на ньому водяними фарбами і легко допускає виправлення.

Папір. Є кілька сортів паперу. Кращим сортом є ватман з водяними знаками В«Гознак В» - папір, що випускається нашою промисловістю для художніх, в тому числі і шрифтових робіт. Вона виготовляється з високоякісної сировини і являє собою дуже щільні, тверді білі листи з сильно шорсткою поверхнею і нерівній кромкою. Написаний на такому папері шрифт можна в разі необхідності змити водою, стерти гумкою, зішкребти бритвою. Цілком задовільними для виконання шрифту є і інші сорти паперу.

Креслярська папір, або, як її зазвичай називають, полуватман, - досить щільний, добре проклеєний, доброякісний матеріал, цілком придатний для будь-яких шрифтових робіт. У креслярського паперу одна сторона аркуша шорстка, інша - гладка, кромка обрізна. Вона може бути листовою і рулонною. Рулонний папір дуже зручна для виконання шрифтів великого розміру. Для

роботи придатні обидві сторони паперу, але шрифти краще писати на гладкій стороні.

Малювальна папір поступається за якістю креслярської. Вона тонше, менше проклеєна, гірше переносить гумку і тому вимагає більш обережного поводження. Цей папір також має шорстку і гладку боку, причому шорсткість значно більша, ніж у креслярської паперу, що не є перевагою.

Ватман, а також креслярська і малювальна папір є основним видом паперу, уживаної для написів, плакатів, стінгазет, розрахованих на службу протягом більш або менш тривалого часу і вимагають якісного, гарного зовнішнього вигляду.

Шпалери - незамінний матеріал для виконання гасел, що розміщуються всередині приміщень. Використовується, як правило, зворотна сторона шпалер, але найбільш придатні для шрифтової роботи, однотонно забарвлені шпалери, на яких гасло пишеться не на зворотному, а на лицьовій, пофарбованій стороні.

Крім згаданих сортів паперу, використовуються також сорти паперу, виготовлені з деревної маси: настільна, обгортковий, газетний. Всі вони недостатньо щільні і погано проклеєні, тому фарба на них розпливається або занадто швидко вбирається. Такий папір можна покривати тільки гуашшю або темперою. Акварель на ній лягає нерівно і погано змивається. Поверхня паперу не витримує підчисток.

Погано проклеєний папір можна заґрунтувати - покрити один або кілька разів слабким розчином желатину, крохмалю або столярного клею (приблизно 1 частина клею на 20 частин води). Щоб папір при проклеювання не жолобиться, її попередньо слід натягнути на підрамник. Якщо на папері передбачається працювати олійними фарбами, тоді папір ґрунтується незалежно від того, до якого сорту (Добре чи погано проклеєні) вона відноситься.

Картон. У шрифтових роботах в якості підстави використовується сірий і бурий деревний картон. Такий картон погано проклеєний, тому перед роботою фарбами він ґрунтується. На кращому, добре проклеєні картоні гуашшю і клейовими фарбами можна працювати без ґрунтовки. При фарбуванні картону гуашшю його поверхню можна зробити шорсткою, зернистою, якщо працювати не флейцом, а торговою пензлем або щіткою, наносячи фарбу перпендикулярними до поверхні ударами. Характер одержуваної зернистості залежить від густоти та кількості фарби, що наноситься.

Тканина. Тканина - кумач, полотно, мішковина, призначена для шрифтових робіт, повинна бути міцна і щільна, щоб фарба краще лягала на її поверхню і менше вбиралася. Для зручності в роботі тканина, як правило, натягується на підрамник. На Кумача пишуть гуашшю і клейовою фарбою, а на заґрунтованому полотні і мішковині працюють олійними або клейовими фарбами. Може бути використаний і порошок крейди.

Фанера і дошки. Фанера і дошки використовуються для виготовлення різних стендів і вітрин. Фанера перед вживанням проклеюється і потім

покривається гуашшю, темперою або маслом! Якщо напис буде знаходитися на відкритому повітрі, то фанеру треба покрити два або три рази з обох боків гарячою оліфою, добре просушуючи після кожного покриття, і потім ґрунтувати. Коли потрібно зберегти красиву фактуру фанери, тоді фанера тільки проклеюється слабким розчином желатину або столярного клею.

Фарби. Фарби складаються з фарбувального (пігменту) і сполучного (рослинного клею, рослинних олій і ін) речовин. Сполучне речовина в основному визначає якість фарб, їх призначення та застосування, в залежності від нього фарби поділяються на акварельні, гуашеві, темперні і масляні.

Акварель. Слово В«АкварельВ» походить від латинського слова В«акваВ» - вода. Це прозорі, легко змиваються фарби, які розводяться водою. Сполучною речовиною в них служать мед, гуміарабік, вишневий, сливовий, мигдалевий та інші рослинні клеї. Для пом'якшення і консервування до них додаються деякі домішки. Акварельні фарби прозорі. Особливість їх полягає в тому, що крізь шар фарби просвічує папір.

Акварель випускається в різних видах: у плитках - тверді фарби; в порцелянових чашках - напівтверді; в олов'яних тюбиках - напіврідкі.

Акварель застосовується для оформлення невеликих робіт: заголовків стінних газет, малюнків, шаржів, карикатур. У шрифтових роботах акварель застосовується головним чином для тонування фону паперу. Для написання тексту акварель використовується в суміші з гуашшю.

Гуаш. Гуаш на відміну від акварельних фарб менш прозора і лягає на поверхню підстави більш густим корпусним шаром. Сполучною речовиною в ній є рослинні клеї з додаванням крохмалю, декстрину і інших домішок. Щоб надати гуаші більш світлий відтінок, її змішують з білилами. При цьому виходить рівна, бархатиста поверхня забарвлення. Гуаш розводиться водою і швидко висихає. Нею можна писати на папері, картоні, дереві, склі, тканинах. Продається вона в скляних флаконах або жерстяних банках і має вигляд густої сметани. При роботі гуашшю потрібну кількість фарби береться лопаточкою, переноситься в спеціальну посуд, де розводиться до необхідної концентрації. Гуаш можна замінити аквареллю, додавши білила.

Гуаш є основним матеріалом при виготовленні великих шрифтових написів в гаслах і плакатах. Її можна використовувати при роботі пензлем, рейсфедером; плакатним пером і шрифтової скляною трубочкою.

Практичне завдання:

Виконати шрифтову композицію

Література:

1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006. - 492с.

2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.

- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.
- 5 Михайленко В.Є., Яковлев М.І. “Основы композиции”. Розділ 5.2.
- 6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
- 7 Ауров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.-164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Які є сорти паперу?
- 2 Якими інструментами виконуються шрифти?
- 3 Чим відрізняється напис олійними фарбами від виконання напису фарбами гуаш?

Самостійна робота №6

Тема: Конструювання шрифтових форм. Техніка виконання шрифтів

Мета: Ознайомити студентів з конструюванням шрифтових форм та технікою виконання шрифтів

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Конструювання шрифтових форм
- 2 Техніка виконання шрифтів

Навіть самий нескладний напис вимагає побудови і попереднього розрахунку. При побудові напису необхідно визначити верхні і нижні межі строки, розбити в рядку ширину букв, проміжки між ними і словами. У ряді випадків в рядку проводяться доповнюючі лінії для середніх елементів букв (мал. 48). На цьому зазвичай побудова закінчується. Далі промальовувалися букви, які покриваються фарбою або фіксуються яким-небудь іншим способом. Існує навіть спеціальний термін — мальований шрифт, що означає шрифт, виконаний вручну на відміну від друкарських друкарських шрифтів.

Малювання шрифту з мінімальним об'ємом попередніх побудов цілком задовольняє вимогам, що пред'являються до більшості написів, що виконуються від руки.

У серйозніших роботах, що вимагають точнішого відтворення малюнка кожної букви, цих попередніх побудов далеко не досить, і художники прибігають до ряду додаткових побудов, що виконуються за допомогою лінійки і циркуля. До таких побудов відноситься проведення прямолінійних головних і з'єднаних елементів, відкладення за допомогою вимірника їх ширини, використання циркуля в тих випадках, коли криві елементи букв проводяться по дугах кіл. Усі інші елементи складнішого зображення (овали,

багатоцентрові криві, спіралі, зв'язані дуги подвійної кривизни та ін.) малюються від руки.

У ряді випадків, наприклад при підготовці меморіального напису на якому або архітектурній споруді, необхідний увесь напис виконати за допомогою точних геометричних побудов. Це необхідно робити по ряду причин.

По-перше, точна побудова букв в написі робить її найбільш легкою для читання, чіткою і закономірною.

При малюванні букв від руки майже неможливо досягнуть одноманітності в зображенні однієї і тієї ж букви, що забезпечує чіткість рядка. Щоб добитися цього, часто прибігають до шаблонів. Але і в цьому випадку за рахунок неточності розташування шаблону в рядку виходить деяке «биття».

Існує багато альбомів з таблицями різних шрифтів. У окремих випадках приведений шрифт супроводжується побудовами. Це зменшує цінність подібних таблиць. При перемальовуванні букв, як правило, втрачаються багато їх специфічних особливостей, спотворюються пропорції, змінюється контрастність. При багатократному послідовному перемальовуванню від зразка мало що залишається.

Інша справа, якщо шрифт має побудови. Його форма закріплена побудовами подібно до того, як склад якого - або хімічної речовини закріплений формулою.

Букви, що мають побудови, можуть бути легко створені людиною, мало досвідченою в графіці. Побудова дає можливість точно відтворити букву у будь-якому масштабі, що дуже важко зробити, маючи зразок мальованої букви.

При точній побудові букв напис завжди виглядає строгішим і чистішим. Проте точна побудова букв часто ігнорується. У більшості випадків це є від незнання художником необхідних геометричних основ і невміння застосувати їх в практичній роботі.

Шрифти, приведені в таблицях справжньої книги, супроводжуються побудовами. Проте далеко не усі з приведених шрифтів були побудовані їх авторами. Для багатьох цих шрифтів побудови були відновлені, а для більшості — створені наново. Шрифти, що мали точні побудови, відтворені тут без яких би то не було змін.

Не слід, проте, зменшувати значення вільного малювання букв. Тільки малюнок дає свободу у пошуках необхідних форм. Роль побудови полягає в тому, щоб спочатку дати основу для цього малюнка, а після уточнити його форми і закріпити їх.

По точності пропорцій і тонкості малюнка зображення букв споріднені архітектурним формам. Простота і лаконічність малюнка букв вимагають великій точності його побудови.

Так само як і побудова архітектурних форм, побудова зображень букв базується на строгій геометричній основі.

Початковим елементом цієї основи є рядок, верхня і нижня лінії якої визначають висоту букв і їх розташування в написі.

Ці лінії, як правило, є прямими і паралельними, хоча в окремих випадках застосовують і іншу форму рядків.

Основним елементом побудови букв є середня лінія рядка, положення якого залежить від прийнятого розчленовування букв по висоті. Середня лінія визначає положення поперечних елементів букв. Як правило, ця лінія проходить дещо вищій за середину рядка. Іноді вона ділить висоту букви в золотому перерізі. У деяких шрифтах ця лінія проходить точно посередині висоти. Як вже згадувалося вище, в цьому випадку букви придбавають статичність, що справляє невидне враження. Іноколи середня лінія проходить нижче середини букви. Але частіше усього у буквах одного і того ж шрифту можна відмітити наявність усіх трьох ліній

Практичне завдання:

Закінчення композиції, розпочатої на практичному занятті

Література:

- 1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006.- 492с.
- 2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.
- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.
- 5 Михайленко В.Є., Яковлев М.І. “Основи композиції”. Розділ 5.2.
- 6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
- 7 Ауров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.- 164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Які бувають різновиди технік виконання робіт з побудови шрифту?
- 2 Які матеріали застосовуються при роботі над композицією?

Самостійна робота №7

Тема: Розмірні параметри, побудова слова

Мета: Ознайомити студентів з розмірами, параметрами побудови слова

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Міжлітерний розмір
- 2 Композиційна побудова речень

Основним елементом побудови букв є середня лінія рядка, положення якого залежить від прийнятого розчленовування букв по висоті. Середня лінія визначає положення поперечних елементів букв. Як правило, ця лінія

проходить дещо вищий за середину рядка. Іноді вона ділить висоту букви в золотому перерізі. У деяких шрифтах ця лінія проходить точно посередині висоти. Як вже згадувалося вище, в цьому випадку букви придбавають статичність, що справляє невігідне враження. Іноколи середня лінія проходить нижче середини букви. Але частіше усього у буквах одного і того ж шрифту можна відмітити наявність усіх трьох ліній (мал. 49).

Так, у буквах *Б*, *В*, *Е*, *Ж*, *З*, *Д*, *Н*, *Х*, *Э*, *Ю* примикання поперечних елементів до стійок, як правило, відбувається по лінії, розташованій вище середини. Букви *А*, *Р*, *У*, *Ч* мають елементи, що примикають до інших елементів майже завжди нижче серединної лінії.

Наступним характерним елементом геометричної побудови шрифту є місце розташування бічних ліній букв. Ці лінії, перетинаючись з верхньою і нижньою лініями рядки, утворюють чотирикутники, в які вписуються букви. Найчастіше бічні лінії вертикальні і ділять рядок на прямокутники. У ряді випадків боковим лініям надають деякий нахил, і тоді рядок ділиться на паралелограми.

Співвідношення висоти і ширини прямокутника або паралелограма, в який має бути вписана буква, визначається в основному пропорціями, прийнятими для цього шрифту.

Слід зазначити, що співвідношення висоти і ширини букв береться, як правило, кратним якій-небудь одиниці, що називається модулем. Найчастіше як модуль приймається ширина стійок і головних елементів букви.

Для зручності побудови букв на початкові прямокутники рекомендується нанести сітку в модульних одиницях.

Модульна сітка є геометричною основою букви і допомагає визначати загальні пропорції букви, її членування і форму її частин (мал. 50).

У композиційних цілях пропорції будь-якого шрифту можна міняти в найширших межах, зберігаючи його внутрішню співмірність. Для цього замість цього модульного прямокутника, в який вписана буква, вичерпується інший, потрібних пропорцій. Він ділиться по висоті і ширині на стільки ж частин, на скільки розділений даний прямокутник. Природно, що замість квадратної сітки вийде сітка інших пропорцій, по якій і відтворюються основні форми букв. У подібних випадках товщини елементів визначаються по вертикальним або по горизонтальним розчленуванням прямокутника і приймаються однаковими для елементів, товщина яких була однакою на початковій букві, незалежно від їх напрямку.

При цьому криволінійні елементи, проведені з одного центру, доводиться будувати з декількох центрів.

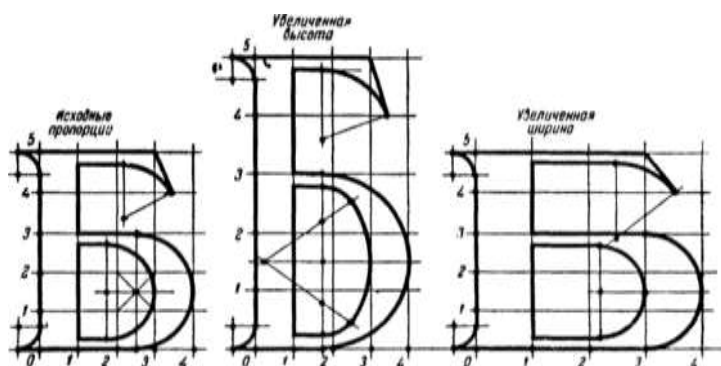
До елементів геометричної основи побудови букв відносяться вертикальні і горизонтальні осі симетрії. Букви *О*, *Ф*, як правило, симетричні відносно вертикальної і горизонтальної осей. Букви *ж*, *Н*, *П*, *Т*, *Ш* симетричні тільки відносно вертикальній осі. До цієї групи букв можна віднести деякі букви (*А*, *Д*, *Л*, *М*, *Х*), якщо вони складаються з штрихів, що мають рівну товщину.

Якщо середня лінія рядка проходить посередині, то в цьому випадку букви *B, 3, I, 3, X, Э, Ю* також можуть бути горизонтально симетричними.

У даній системі лінії рядка і бічні лінії букв визначають розміри і загальні пропорції букв. Середня лінія рядка визначає основне розчленовування букв, а модульна сітка уточнює закономірність пропорцій інших елементів літер, і в першу чергу ширину стійок і головних елементів. Осі симетрії уточнюють креслення великої групи симетричних букв і служать лініями, на яких зазвичай розташовують центри букв, що визначають контури криволінійних елементів букв.

Існує і інша система геометричної основи букви — квадрат з вписаним в нього колом і проведеними в нім діагоналями і прямими, що проходять через усі точки дотику. Ширина букв в цьому випадку визначається особливими побудовами і більшою мірою пов'язана із загальним зображенням літери, ніж у буквах, побудованих на основі модульної сітки. Таким методом, зокрема, користувалися Леонардо да Вінчі, Дюрер і Пачіоли. Побудови Дюрера у ряді випадків не доведені до кінця і замінені домальовуванням, тоді як Пачіоли усі елементи букв будує, застосовуючи точні геометричні методи.

Окрім загальних геометричних побудов, розглянутих вище, існують побудови, пов'язані з визначенням точного зображення окремих елементів букв. Побудова прямих елементів здійснюється по модульній сітці і не представляє праці.

Складнішими є побудови криволінійних елементів.

Часто криволінійні елементи проводяться як дуги кола. Таке зображення мають в деяких шрифтах зовнішні і внутрішні контури очка у буквах *B, В, Р, Ъ, Ь, Я*. Іноді зовнішній контур букв *О, 3*.

Але найчастіше форма криволінійних елементів складніша і вимагає ряду про побудов.

Найбільш близькою до кола кривою є еліпс, який широко застосовується в шрифтах. Проте точна побудова еліпса порівняльна складно, а побудовану криву потрібно обводити по лекалу. Зважаючи на це в шрифтах точно побудовані еліпси зустрічаються дуже рідко. Майже завжди вони замінюються овалами, які дуже близькі за формою до еліпсів і легко

будуються за допомогою циркуля. Як правило, в шрифтах знаходять застосування чотирьохцентрових овалів. У ряді випадків зустрічаються і складніші криві. Так, наприклад, форма лапок у буквах *Же, До, Я* визначається дугами зв'язаних окружностей з центрами, розташованими по різних сторонах кривої.

Іноді застосовуються прямолінійні вставки, дотичних до дуг кіл.

Плавність і гармонійність криволінійних контурів елементів букв, що складаються з окремих дуг, кіл, проведених різними радіусами, забезпечуються передусім тим, що ці дуги геометрично точно сполучаються між собою.

Центри кіл і точки сполучень зазвичай ув'язуються з модульною сіткою, що в ще більшій мірі забезпечує цілісність форми букви.

Процес побудови букв в якому-небудь написі здійснюється приблизно в наступному порядку:

1 Відповідно до загальної композиції напису, виконаної від руки на ескізі, проводяться верхні і нижні лінії рядки, що визначають висоту букв в кожному рядку і відстань між рядками.

2 Робиться розбиття рядка з урахуванням ширини кожної букви, проміжків між буквами і словами. Проводяться бічні лінії, визначальні модульні прямокутники букв.

3 Встановлюється ширина стійок, і в прямокутниках розбивається модульна сітка. У разі потреби у відношення сторін вводиться поправка на кратність їх прийнятому модулю.

4 Проводяться середні лінії рядки, які ув'язуються з модульною сіткою і у ряді випадків точно співпадають з відповідними горизонталями модульної сітки.

5 Промальовувалися від руки форми усіх букв, уточнюється зображення їх елементів.

6 Будуються основні прямолінійні елементи букв, що легко здійснюється за допомогою модульної сітки.

7 Намічаються головні осі криволінійних елементів і визначаються центри їх дуг так, щоб вони найбільшою мірою співпадали з формою намальованих кривих.

8 Проводяться зовнішні і внутрішні нариси криволінійних елементів, що уточнюють намальовані форми.

9 Прокреслюються завершуючі елементи (відсічення, точки, завитки та ін.), для яких потрібно застосування циркуля.

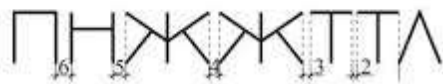
10 Промальовувалися від руки дрібні елементи, для яких недоцільно робити точну геометричну побудову.

11 При створенні нового шрифту робиться перевірка контурів букв при їх можливих поєднаннях один з одним, внаслідок чого вносяться корективи в рисунок окремих букв.

Нобельфайк

Нобельфайк

Нобельфайк

Практичне завдання:

Закінчення композиції, розпочатої на практичному занятті

Література:

- 1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006.- 492с.
- 2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.
- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.
- 5 Михайленко В.Є., Яковлев М.І. “Основи композиції”. Розділ 5.2.
- 6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
- 7 Ауоров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.- 164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Які бувають міжлітерні розміри?

Самостійна робота №8

Тема: Гротесковий шрифт. Особливості та методика виконання.

Мета: Ознайомити студентів з гротесковим шрифтом, особливостями та методикою їх виконання

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Гротесковий шрифт.
- 2 Особливості та методика виконання.

Гротеск, рубаний шрифт (брит. Англ. Sans serif, від фр. Sans - «без» і англ. Serif - «зарубка»; амер. Англ. Gothic type - «готичний шрифт») - шрифт без зарубок .

Перший набірний шрифт цього класу був створений в 1816 році. Він застосовувався для залучення уваги в рекламі і заголовках. Основоположником сучасних друкарських універсальних гротесків вважається шрифт акціденція Гротеск, розроблений в 1896 році невідомим художником фірми Berthold. У ХХ столітті гротески застосовувалися як для акціденції (залучення уваги), так і для текстового набору. Серед рублених шрифтів в ХХ столітті найбільшого поширення набули шрифти - Франклін Готик (1905), Гельветика (1957), Універс (1957).

Гротески - це шрифти без зарубок. Смороду набагато молодший антикви, и Вперше з'явилися в кінці вісімнадцятого століття. Спочатку застосовувалися Виключно як акцідентні, но в двадцяти столітті стали використовуват для набору тексту. Існує Чотири підтіпи гротескових гарнітур: старі гротески, нові гротески, гуманістичні та геометричні.

А Б В Г Д Е Ж З Й К
Л М Н О П Р С Т У
Ф Х Ч Щ Ъ Э Ю Я

Практичне завдання:

Виконати композицію з гротескових шрифтів

Література:

- 1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006.- 492с.
- 2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.
- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.
- 5 Михайленко В.Є., Яковлев М.І. “Основи композиції”. Розділ 5.2.
- 6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
- 7 Ауров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.- 164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Що таке гротесковий шрифт?
- 2 Призначення гротескового шрифта?

Самостійна робота №9

Тема: Техніка написання голосних у гротескових шрифтах.

Мета: Ознайомити студентів із технікою написання голосних у гротескових шрифтах

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Техніка написання голосних у гротескових шрифтах

Гротеск, рубаний шрифт (брит. Англ. Sans serif, від фр. Sans - «без» і англ. Serif - «зарубка»; амер. Англ. Gothic type - «готичний шрифт») - шрифт без зарубок .

Перший набірний шрифт цього класу був створений в 1816 році. Він застосовувався для залучення уваги в рекламі і заголовках. Основоположником сучасних друкарських універсальних гротесків вважається шрифт акціденція Гротеск, розроблений в 1896 році невідомим художником фірми Berthold. У ХХ столітті гротески застосовувалися як для акціденції (залучення уваги), так і для текстового набору. Серед рублених шрифтів в ХХ столітті найбільшого поширення набули шрифти - Франклін Готик (1905), Гельветика (1957), Універс (1957).

Гротески - це шрифти без зарубок. Смороду набагато молодший антикви, и Вперше з'явилися в кінці вісімнадцятого століття. Спочатку застосовувалися виключно як акцідентні, но в двадцяти столітті стали використовуват для

набору тексту. Існує Чотири підтіпи гротескових гарнітур: старі гротески, нові гротески, гуманістичні та геометричні.

**АБВГДЕЖ
ЗИКЛМНО
ПРСТУФХ
ЦЧШЬЩЫ
ЭЮЯ?!ЛД**

Гротеск (San Serif)

АБВГДЕЖЗЙ
КЛМНОПРС
ТУФХЦЧШЩ
ЬЫЬЭЮЯ

Практичне завдання:

Виконати композицію з голосних гротескових шрифтів

Література:

- 1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006.- 492с.
- 2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.
- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.
- 5 Михайленко В.Є., Яковлєв М.І. “Основи композиції”. Розділ 5.2.
- 6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
- 7 Ауров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.- 164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Які техніки використовуються при написанні голосних гротескових букв?
- 2 Призначення гротескового шрифту?

Самостійна робота №10

Тема: Техніка написання приголосних у гротескових шрифтах

Мета: Ознайомити студентів із технікою написання приголосних у гротескових шрифтах

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

1 Техніка написання приголосних у гротескових шрифтах

Гротеск, рубаний шрифт (брит. Англ. Sans serif, від фр. Sans - «без» і англ. Serif - «зарубка»; амер. Англ. Gothic type - «готичний шрифт») - шрифт без зарубок .

Перший набірний шрифт цього класу був створений в 1816 році. Він застосовувався для залучення уваги в рекламі і заголовках. Основоположником сучасних друкарських універсальних гротесків вважається шрифт акціденція Гротеск, розроблений в 1896 році невідомим художником фірми Berthold. У ХХ столітті гротески застосовувалися як для акціденції (залучення уваги), так і для текстового набору. Серед рублених шрифтів в ХХ столітті найбільшого поширення набули шрифти - Франклін Готик (1905), Гельветика (1957), Універс (1957).

Гротески - це шрифти без зарубок. набагато молодший антикви, и Вперше з'явилися в кінці вісімнадцятого століття. Спочатку застосовувалися Виключно як акцідентні, но в двадцяти столітті стали використовуват для набору тексту. Існує Чотири підтіпи гротескових гарнітур: старі гротески, нові гротески, гуманістичні та геометричні.

Практичне завдання:

Визначити роль шрифтів у графічному дизайні

Література:

- 1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006.- 492с.
- 2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.
- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.
- 5 Михайленко В.Є., Яковлев М.І. “Основи композиції”. Розділ 5.2.
- 6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
- 7 Ауров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.- 164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Які техніки використовуються при написанні приголосних гротескових букв?
- 2 Призначення гротескового шрифту?

Самостійна робота №11

Тема: Особливості та методика виконання шрифтів типу антиква.

Мета: Ознайомити студентів особливостями та методикою виконання шрифтів типу антиква.

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Особливості виконання шрифтів типу антиква
- 2 Методика виконання шрифтів типу антиква

У XV столітті в Італії утворився новий підвид готичного письма - готична антиква, або "письмо Петрарки". Ранні гуманісти вперше пред'явили письму гуманістичні вимоги, відкрито висловилися проти готичного стилю, бачачи в ньому витонченість і нераціональність, складність написання й незручне читання. Італійський гуманіст Франческо Петрарка вважав, що готичне письмо доводиться більше вимальовувати й що воно послабляє й стомлює очі. У розроблене їм самим письмо покладені форми каролінгського мінускула. Поява нового письма була справою ентузіастів, і спочатку воно вживалося невеликою групою самих винахідників та передових людей того часу. Треба було ще півстоліття на те, щоб утворився завершений тип гуманістичного письма. Гуманісти повністю відродили каролінгський мінускул, застосувавши до нього загальні естетичні мірки Ренесансу. Помилково думаючи, що це - письмо античних часів, вони назвали його

антиквою. (Справа в тому, що ще в VIII - XI століттях у монастирях новим каролінгським письмом переписувались праці як своїх, так й античних авторів). Панування протягом сторіч готики стерло в пам'яті людей, що колись вони вже мали багато в чому схожий тип письма. А наявність у книгах, переписаних з античних каролінгським письмом, капітальних й унціальних форм букв у рубриках й ініціалах тільки закріплювало їхню оману. У рукописах стали широко застосовуватися римські капітали, які ставали предметом дослідження вчених і художників.

Нове письмо вийшло з кабінетів учених і спочатку стало надбанням переписувачів-професіоналів, що ввели закінчену каліграфічну форму, а потім й одержало загальне визнання.

З розвитком друкарства рукописні шрифти антикви стали служити зразками для друкованих форм. Друкована книга відтворювала письмо у точності й була в кілька разів дешевше. Письмо залишалось жити як канцелярське, ділове, а також в особистому листуванні людей.

Стародавня (гуманістична) антиква.

Час утворення цього типу шрифтів збігається з епохою Відродження, тому їх ще називають ренесансом-антиквою. Графічними особливостями стародавньої антикви є:

- значний зв'язок з технікою письма (наявність похилих напливів в округлих елементах букв);

- наявність похилих початків стійок деяких малих літер і контраст штрихів - 1:2, 1:3;

- основні штрихи й кінці додаткових мають зарубки із плавними закругленнями.

Дослідженню й обробці цього виду шрифту приділяли увагу великі майстри епохи Відродження: Леонардо Да Вінчі, Феліче Фелічіано, Гриффо, Жоффруа Торуй, Лука Паччиоли, Палатино, Дюрер, Клод Гарамон й ін.

Перехідна антиква.

Перехідна антиква за часом збігається зі стилем бароко. Перехідна - тому, що є проміжною, перехідною формою між стародавньою й новою антиквою .

Кут нахилу пера в перехідній антикві дорівнює 15° , тоді як у ренесансі-антикві він дорівнює 25° - 30° .

Тому початки стійок у мінускульних букв мають незначну спадистість, а деякі малюнки шрифтів зовсім не мають її.

Стілки букв закінчуються тонкими зарубками із закругленням меншим, чим у шрифтах типу стародавньої антикви, контраст штрихів більше - від 1:4 до 1:7, нахил напливів в округлих елементах невеликий.

Це пояснюється тим, що шрифти бароко-антикви гравірувалися або різалися у словолитнях друкарень. Кращі зразки шрифтів цієї групи належать голландцю Янсону, англійцям Дж.Баскервиллю й Вільяму Кезлону, французові Фур'є.

Нова (класична) антиква.

Нова антиква виникла в епоху класицизму. Шрифти цієї групи вже не мають зв'язку з рукописною технікою, тому що вони повністю гравірувалися. Їх відрізняє:

- дуже сильний контраст штрихів (1:10 і більше);
- напливи округлих елементів зовсім не мають нахилу;
- довгі тонкі зарубки без закруглень.

Хоча зв'язку з рукописною технікою не відчувається, характер шрифтів цієї групи все-таки можна передати малюючи пір'ям різного розміру. Прямі елементи можна відтворювати широким пером, округлі можна малювати досить точно широко кінцевим пером меншого розміру в кілька прийомів.

Найбільш відомими шрифтами нової антикви є шрифти, створені італійцем Джовамбаттистой Бодони, французом Фірменом Дидо (ними розроблені й руські варіанти нової антикви) і німцем Юстусом Вальбаумом.

На початку ХІХ століття в рекламних цілях створюються нові види шрифтів, батьківщиною яких є Англія.

Єгипетський або брусковий.

Його відмінність полягає в однаковій товщині всіх елементів букв. Згодом, змінюючи пропорції й співвідношення товщини елементів букв єгипетського шрифту, художники створювали кращі по малюнку варіанти. Одним з таких підвидів єгипетського шрифту є шрифт типу кларендон (clarendon).

Кларендон відрізняється від єгипетського більшим контрастом штрихів й округлістю зарубок у місцях з'єднання зі штрихами.

У ХІХ и початку ХХ століття популярним був інший підвид єгипетського шрифту - Італійський, у якому горизонтальні штрихи товще вертикальних. По малюнку він походить на рустуку Древнього Рима. У наш час до нього виявився інтерес, завдяки його малюнку, що запам'ятовується. Однак зручним читанням він не відрізняється й застосовувати його треба помірковано.

Гротеск або рубаний.

Структура букв гротеску така ж, як й в антикви, але зовсім відсутні зарубки. У найпростіших форм товщина основних і допоміжних штрихів однакова. Розмаїтість досягається за рахунок ньюансування співвідношень штрихів, зміни пропорцій букви, щільності й насиченості.

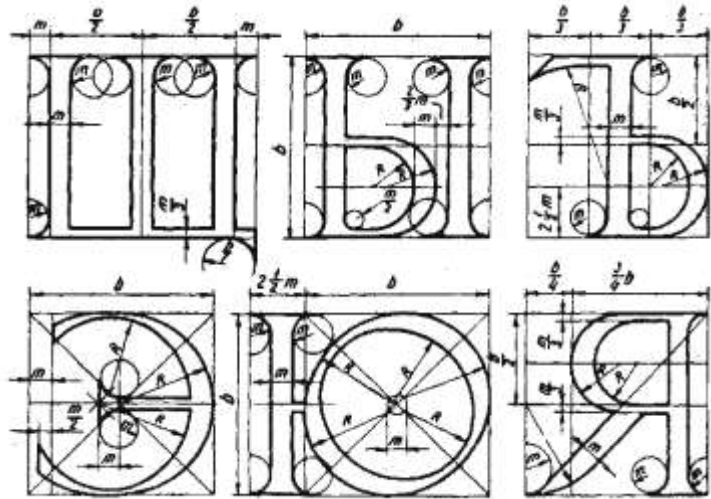
Антиква-гротеск.

Антиква-гротеск - це своєрідна форма гротеску. Шрифти цієї групи мають короткі закруглені зарубки або невеликі стовщення на кінцях стійок. Контраст штрихів такий, як у гротеску або стрічкової антикви. Ця форма дуже древня, аналоги зустрічаються ще в грецьких епіграфічних шрифтах.

Стрічкова антиква.

Сучасна модифікація антикви. Вона має форми антикви, але відрізняється відсутністю зарубок. Розмаїтість шрифтів цієї групи можна домогтися, змінюючи пропорції, насиченість, щільність, утворюючи похилі варіанти.

АБВГДЁЖЗЙК ЛМНОПРСТУ ФХЧЩЪЭЮЯ

Практичне завдання:

Виконати композицію з букв антикви

Література:

- 1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006.- 492с.
- 2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.
- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.
- 5 Михайленко В.Є., Яковлєв М.І. “Основи композиції”. Розділ 5.2.
- 6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
- 7 Ауров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.- 164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Що таке антиква?
- 2 Призначення шрифту антикви?
- 3 Історія появи шрифту антикви?

Самостійна робота №12-13

Тема: Техніка написання голосних та приголосних у антикві.

Мета: Ознайомити студентів з технікою написання гласних у антикві.

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

1 Характерні особливості виконання гласних літер у шрифтах типу антиква.

У XV столітті в Італії утворився новий підвид готичного письма - готична антиква, або "письмо Петрарки". Ранні гуманісти вперше пред'явили письму гуманістичні вимоги, відкрито висловилися проти готичного стилю, бачачи в ньому витонченість і нераціональність, складність написання й незручне читання. Італійський гуманіст Франческо Петрарка вважав, що готичне письмо доводиться більше вимальовувати й що воно послабляє й стомлює очі. У розроблене їм самим письмо покладені форми каролінгського мінускула. Поява нового письма була справою ентузіастів, і спочатку воно вживалося невеликою групою самих винахідників та передових людей того часу. Треба було ще півстоліття на те, щоб утворився завершений тип гуманістичного письма. Гуманісти повністю відродили каролінгський мінускул, застосувавши до нього загальні естетичні мірки Ренесансу. Помилково думаючи, що це - письмо античних часів, вони назвали його антиквою. (Справа в тому, що ще в VIII - XI століттях у монастирях новим каролінгським письмом переписувались праці як своїх, так й античних авторів). Панування протягом сторіч готики стерло в пам'яті людей, що колись вони вже мали багато в чому схожий тип письма. А наявність у книгах, переписаних з античних каролінгським письмом, капітальних й унціальних форм букв у рубриках й ініціалах тільки закріплювало їхню оману. У рукописах стали широко застосовуватися римські капітали, які ставали предметом дослідження вчених і художників.

Нове письмо вийшло з кабінетів учених і спочатку стало надбанням переписувачів-професіоналів, що ввели закінчену каліграфічну форму, а потім й одержало загальне визнання.

З розвитком друкарства рукописні шрифти антикви стали служити зразками для друкованих форм. Друкована книга відтворювала письмо у точності й була в кілька разів дешевше. Письмо залишалося жити як канцелярське, ділове, а також в особистому листуванні людей.

Стародавня (гуманістична) антиква.

Час утворення цього типу шрифтів збігається з епохою Відродження, тому їх ще називають ренесансом-антиквою. Графічними особливостями стародавньої антикви є:

- значний зв'язок з технікою письма (наявність похилих напливів в округлих елементах букв);

- наявність похилих початків стійок деяких малих літер і контраст штрихів - 1:2, 1:3;

- основні штрихи й кінці додаткових мають зарубки із плавними закругленнями.

Дослідженню й обробці цього виду шрифту приділяли увагу великі майстри епохи Відродження: Леонардо Да Вінчі, Феліче Фелічіано, Гриффо, Жоффруа Торуй, Лука Паччиоли, Палатино, Дюрер, Клод Гарамон й ін.

Перехідна антиква.

Перехідна антиква за часом збігається зі стилем бароко. Перехідна - тому, що є проміжною, перехідною формою між стародавньою й новою антиквою .

Кут нахилу пера в перехідній антикві дорівнює 15° , тоді як у ренесансі-антикві він дорівнює 25° - 30° .

Тому початки стійок у мінускульних букв мають незначну спадистість, а деякі малюнки шрифтів зовсім не мають її.

Стійки букв закінчуються тонкими зарубками із закругленням меншим, чим у шрифтах типу стародавньої антикви, контраст штрихів більше - від 1:4 до 1:7, нахил напливів в округлих елементах невеликий.

Це пояснюється тим, що шрифти бароко-антикви гравірувалися або різалися у словолитнях друкарень. Кращі зразки шрифтів цієї групи належать голландцю Янсону, англійцям Дж.Баскервилю й Вільяму Кезлону, французові Фур'є.

Нова (класична) антиква.

Нова антиква виникла в епоху класицизму. Шрифти цієї групи вже не мають зв'язку з рукописною технікою, тому що вони повністю гравірувалися. Їх відрізняє:

- дуже сильний контраст штрихів (1:10 і більше);
- напливи округлих елементів зовсім не мають нахилу;
- довгі тонкі зарубки без закруглень.

Хоча зв'язку з рукописною технікою не відчувається, характер шрифтів цієї групи все-таки можна передати малюючи пір'ям різного розміру. Прямі елементи можна відтворювати широким пером, округлі можна малювати досить точно широко кінцевим пером меншого розміру в кілька прийомів.

Найбільш відомими шрифтами нової антикви є шрифти, створені італійцем Джовамбаттистой Бодони, французом Фірменом Дидо (ними розроблені й руські варіанти нової антикви) і німцем Юстусом Вальбаумом.

На початку ХІХ століття в рекламних цілях створюються нові види шрифтів, батьківщиною яких є Англія.

Єгипетський або брусковий.

Його відмінність полягає в однаковій товщині всіх елементів букв. Згодом, змінюючи пропорції й співвідношення товщини елементів букв єгипетського шрифту, художники створювали кращі по малюнку варіанти. Одним з таких підвидів єгипетського шрифту є шрифт типу кларендон (clarendon).

Кларендон відрізняється від єгипетського більшим контрастом штрихів й округлістю зарубок у місцях з'єднання зі штрихами.

У XIX и початку XX століття популярним був інший підвид єгипетського шрифту - Італійський, у якому горизонтальні штрихи товще вертикальних. По малюнку він походить на рустику Древнього Рима. У наш час до нього виявився інтерес, завдяки його малюнку, що запам'ятовується. Однак зручним читанням він не відрізняється й застосовувати його треба помірковано.

Гротеск або рубаний.

Структура букв гротеску така ж, як й в антикві, але зовсім відсутні зарубки. У найпростіших форм товщина основних і допоміжних штрихів однакова. Розмаїтість досягається за рахунок ньюансування співвідношень штрихів, зміни пропорцій букви, щільності й насиченості.

Антиква-гротеск.

Антиква-гротеск - це своєрідна форма гротеску. Шрифти цієї групи мають короткі закруглені зарубки або невеликі стовщення на кінцях стійок. Контраст штрихів такий, як у гротеску або стрічкової антикві. Ця форма дуже древня, аналоги зустрічаються ще в грецьких епіграфічних шрифтах.

Стрічкова антиква.

Сучасна модифікація антикві. Вона має форми антикві, але відрізняється відсутністю зарубок. Розмаїтість шрифтів цієї групи можна домогтися, змінюючи пропорції, насиченість, щільність, утворюючи похилі варіанти.

Практичне завдання:

Виконати композицію з голосних шрифтів з антикві

Література:

- 1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006.- 492с.
- 2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.

- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.
- 5 Михайленко В.Є., Яковлев М.І. “Основы композиции”. Розділ 5.2.
- 6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
- 7 Ауров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.-164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Що таке шрифт антиква?
- 2 Призначення шрифта антиква?

Самостійна робота №14

Тема: Ритм та динаміка у тексті.

Мета: Ознайомити студентів з ритмом та динамікою

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Ритм у тексті
- 2 Динаміка у тексті

Ритм надає композиції динамізм і породжує рух зі складнішою характеристикою. Динаміка ритму обумовлюється закономірним чергуванням однорідних елементів і простору. У мистецтві ритм розуміється як синтез кількості та якості у виразі художньої форми. Для спостерігача, що сприймає твір мистецтва, існують два типи ритму: активно-динамічний і пасивно-динамічний. До першого відносяться звукові (музичні), танцювальні, світлові і інші ритми, тобто ритми, які з'являються і зникають в певних часових рамках. До другого (пасивного) типу відносяться ритми в архітектурі, малярстві, скульптурі, графіці, де пластичні форми знаходяться постійно і відчуття ритму виникає з співвідношення реальних та існуючих елементів. Вплив на спостерігача активно-динамічного ритму багато в чому залежить від тривалості його сприйняття. У пасивно-динамічному ритмі головним стає характер кожного елемента, його просторове положення, виразність композиційних елементів.

Ритм буває простим, коли змінюється якась одна закономірність (форма, колір, фактура або відстань між елементами), і складним, коли зміни відбуваються відразу за декількома параметрами. Наприклад, змінюється конфігурація форми і відбувається насичення за кольором, або змінюється відстань між елементами і одночасно зменшується форма, яка також змінює свою фактурну характеристику. Ритм не лише збагачує композицію, але й допомагає її організувати. Без ритму важко обійтися як в площинній композиції, так і в об'ємно-просторовій. Ритм може бути виражений за допомогою всіх образотворчих засобів: існують ритми форм (точки, лінії,

плями та їх поєднання), ритми кольору (ахроматичні та хроматичні), ритми, виражені фактурою. В одній композиції може виявитися велика кількість композиційних елементів, побудованих на ритмі, що розвиваються відносно один одного паралельно, перетинаючись або навіть рухаючись в протилежному напрямку. Знання закономірностей ритмічної побудови багато в чому вирішує проблеми створення композицій будь-якого виду, їх єдності і підпорядкування, рівноваги як цілого твору, так і його частин.

Динамічна композиція - композиція, при якій створюється враження руху і внутрішньої динаміки.

Практичне завдання:

Використовуючи закони композиції, виконати шрифтову роботу з вираженою динамікою.

Література:

- 1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006.- 492с.
- 2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.
- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.
- 5 Михайленко В.Є., Яковлєв М.І. “Основи композиції”. Розділ 5.2.
- 6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
- 7 Ауоров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.- 164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Що таке ритм?
- 2 Що таке динаміка?
- 3 Як ритм та динаміка поєднуються у тексті?

Самостійна робота №15

Тема: Графічні рифми

Мета: Ознайомити студентів з графічними рифмами

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Графічні рифми

Шрифт – це один із основних елементів текстового друкованого видання.

Слово «шрифт» походить від німецького *schrift* — почерк, письмо. Письмо виникло ще в доісторичну епоху, його появі передувало первісне

мистецтво. Малюючи на стінах печер, на скелях, первісна людина намагалась зафіксувати свої знання про навколишній світ.

Наші далекі предки користувалися малюнками для задоволення художніх потреб і ритуальних та магічних обрядів (пов'язаних з полюванням та ін.). Пізніше малюнки стають частковим доповненням до усних розповідей, а згодом перетворюються у самостійний засіб передавання відомостей.

Письмо, що складається з малюнків, називається **пiктографiєю** і є найпервіснішим видом письма. Характерною рисою пiктографiчного письма є те, що воно зовсім не відображає окремі звуки мови, слова. Малюночне письмо має прикладне значення як зародок письмової мови. Завдання кожного такого малюнка — донести до свідомості не художній образ, а розповідь про подію. В наш час теж існують форми застосування пiктографiчного письма. Так, немало сучасних реклам являють собою не що інше як пiктограми. Перш, ніж перетворитись у письмо, малюнок первісних людей пройшов довгий шлях. Фіксація думок та їх передача є значним прогресом в розвитку людства.

Идеографiчне (або ієрогліфiчне) письмо, що виникло з потреби людини пізнати світ, сприяло розвитку цивілізації, але в ньому не було зв'язку між намальованими знаками і вимовою. Умовні знаки можна було читати будь-якою мовою.

artmania
artmania

Рифма

■ Рифма - это когда слова в концах стихотворных строчек заканчиваются одинаково, - объяснил Цветик. - Например: утка – шутка, коржик – моржик.

артмания

artmania

Артмания

Artmania

АртМания

ArtMania

НАПРИМЕР:

- ТУЧКИ- ОВЕЧКИ,
- КОЧКА- БОЧКА,
- СТРОЧКА- СОРОЧКА

Практичне завдання:

Використовуючи закони композиції, виконати шрифтову роботу з застосуванням рифми.

Література:

- 1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006.- 492с.
- 2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.
- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.

- 5 Михайленко В.Є., Яковлєв М.І. “Основи композиції”. Розділ 5.2.
6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
7 Ауров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.-
164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Що таке графічні рифми?
- 2 Для чого потрібні графічні рифми?

Самостійна робота №16

Тема: Контраст у графічній композиції.

Мета: Ознайомити студентів з контрастом у графічній композиції

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Контраст у графічній композиції.

Основою кожної композиції є контрастні співвідношення між її частинами. Контрасти – це своєрідні конфліктні ситуації в сюжеті композиції, до яких перш за все привертається увага читачів. Контраст – найголовніший засіб функціонального оформлення: виділяючи одні елементи з-поміж інших, оформлювані цим передбачають рух очей читача від більш важливих матеріалів до менш важливих. У такий спосіб вони розкривають зміст полоси чи розвороту в необхідній послідовності. Можливості контрасту як засобу виділення, здатного служити важливим змістовим завданням, важко перебільшити. В естетичній площині контрасти також відіграють велику роль: вони надають композиції виразності, різноманітності. Якщо симетрія, пропорції, метричні закономірності, ритм спираються на принцип подібності, співмірності, то контраст ґрунтується на різкій несхожості, різниці елементів.

Прояви контрасту в графічній композиції періодичних видань різноманітні, однак їх можна звести до трьох основних видів: розмірного, тіньового та кольорового.

Розмірні контрасти побудовані на різниці великого й малого, високого й низького, широкого й вузького. Наприклад, великий заголовок різко відрізняється від дрібного шрифту тексту, вузький формат набору – від широкого, витягнутий по вертикалі матеріал – від матеріалу, розверстаного по горизонталі, тощо.

Сутність тіньових контрастів – у різниці світлого й темного. Жирні, насичені фарбою лінійки, заголовки, інші елементи оформлення помітно виділяються на тлі світлого текстового набору і пробілів.

Яскраві контрасти досягаються в разі використання додаткового кольору (червоного, синього, зеленого і т. д.), включеного до монохроматичної (чорно-білої) гами, загальноприйнятої в періодичній пресі.

Не так часто, але все ж таки в газеті чи журналі можна побачити контрастні відмінності в конфігурації форм: прямокутним формам протиставляються ламані, діагональні.

Особливого роду контраст існує між текстовими і зображальними матеріалами. Наявна різниця у способі передавання інформації приводить до тонових, розмірних, конфігураційних та інших відмінностей фотографій і малюнків від тексту.

Спроба використати якомога більше контрастних засобів, виділити кожний матеріал на полосі призводить, як правило, до протилежного результату. Існує таке правило оформлювання: "Виділити все – значить не виділити нічого".

Отже, в роботі оформлювача дуже важливо дотримуватись почуття міри в контрасті, причому не лише в кількості використаних видів контрасту, а й у його різкості, силі. Надмірний контраст погіршує композицію і може спричинити розпад на частини.

Сила й різноманітність контрастів, міра їх використання залежать від призначення й характеру періодичного видання. Загальнополітична й наукова преса вимагає помірної контрастності, а в дитячих, молодіжних, популярних виданнях допускається більша різноманітність, різке виявлення контрастів.

Практичне завдання:

Виконати контрастну піктограму.

Література:

- 1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006.- 492с.
- 2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.
- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.
- 5 Михайленко В.Є., Яковлев М.І. “Основи композиції”. Розділ 5.2.
- 6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
- 7 Ауров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.- 164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Що таке контраст?
- 2 Види контрастів?

Самостійна робота №17

Тема: Виконання шрифтової композиції з використанням контраста у шрифтах.

Мета: Ознайомити студентів з методами виконання шрифтової композиції з використанням контрасту у шрифтах

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

1 Контраст – основа композиції.

2 Сутність контрастів.

Основою кожної композиції є контрастні співвідношення між її частинами. Контрасти – це своєрідні конфліктні ситуації в сюжеті композиції, до яких перш за все привертається увага читачів. Контраст – найголовніший засіб функціонального оформлення: виділяючи одні елементи з-поміж інших, оформлювані цим передбачають рух очей читача від більш важливих матеріалів до менш важливих. У такий спосіб вони розкривають зміст полоси чи розвороту в необхідній послідовності. Можливості контрасту як засобу виділення, здатного служити важливим змістовим завданням, важко перебільшити. В естетичній площині контрасти також відіграють велику роль: вони надають композиції виразності, різноманітності. Якщо симетрія, пропорції, метричні закономірності, ритм спираються на принцип подібності, співмірності, то контраст ґрунтується на різкій несхожості, різниці елементів.

Прояви контрасту в графічній композиції періодичних видань різноманітні, однак їх можна звести до трьох основних видів: розмірного, тіньового та кольорового.

Розмірні контрасти побудовані на різниці великого й малого, високого й низького, широкого й вузького. Наприклад, великий заголовок різко відрізняється від дрібного шрифту тексту, вузький формат набору – від широкого, витягнутий по вертикалі матеріал – від матеріалу, розверстаного по горизонталі, тощо.

Сутність тіньових контрастів – у різниці світлого й темного. Жирні, насичені фарбою лінійки, заголовки, інші елементи оформлення помітно виділяються на тлі світлого текстового набору і пробілів.

Яскраві контрасти досягаються в разі використання додаткового кольору (червоного, синього, зеленого і т. д.), включеного до монохроматичної (чорно-білої) гама, загальноприйнятої в періодичній пресі.

Не так часто, але все ж таки в газеті чи журналі можна побачити контрастні відмінності в конфігурації форм: прямокутним формам протиставляються ламані, діагональні.

Особливого роду контраст існує між текстовими і зображальними матеріалами. Наявна різниця у способі передавання інформації приводить до тонових, розмірних, конфігураційних та інших відмінностей фотографій і малюнків від тексту.

Спроба використати якомога більше контрастних засобів, виділити кожний матеріал на полосі призводить, як правило, до протилежного результату. Існує таке правило оформлювання: "Виділити все – значить не виділити нічого".

Отже, в роботі оформлювача дуже важливо дотримуватись почуття міри в контрасті, причому не лише в кількості використаних видів контрасту, а й у його різкості, силі. Надмірний контраст погіршує композицію і може спричинити розпад на частини.

Сила й різноманітність контрастів, міра їх використання залежать від призначення й характеру періодичного видання. Загальнополітична й наукова преса вимагає помірної контрастності, а в дитячих, молодіжних, популярних виданнях допускається більша різноманітність, різке виявлення контрастів.

Практичне завдання:

Використовуючи стилістику шрифтів антиква, виконати шрифтову композицію.

Література:

- 1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006.- 492с.
- 2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.
- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.
- 5 Михайленко В.Є., Яковлев М.І. “Основи композиції”. Розділ 5.2.
- 6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
- 7 Ауров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.- 164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Як правильно використовується контраст у шрифтах?
- 2 Що таке контраст?

Самостійна робота №18

Тема: Контрастний товарний знак

Мета: Ознайомити студентів з контрастним товарним знаком

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Товарний знак
- 2 Контрастний товарний знак

Товарний знак (також товарна марка або торгова марка; TM) - позначення (словесне, образотворче, комбіноване або інше), «що служить для індивідуалізації товарів юридичних осіб або індивідуальних підприємців». Законом визнається виключне право на товарний знак, що засвідчується свідоцтвом на товарний знак. Правовласник товарного знака має право його використовувати, їм розпоряджатися і забороняти його використання іншими особами (під «використанням» тут мається на увазі лише використання в цивільному обороті і лише відносно відповідних товарів і послуг, щодо яких цей товарний знак зареєстрований).

Спроба використати якомога більше контрастних засобів, виділити кожний матеріал на полосі призводить, як правило, до протилежного результату. Існує таке правило оформлювання: "Виділити все – значить не виділити нічого".

Отже, в роботі оформлювача дуже важливо дотримуватись почуття міри в контрасті, причому не лише в кількості використаних видів контрасту, а й у його різкості, силі. Надмірний контраст погіршує композицію і може спричинити розпад на частини.

Сила й різноманітність контрастів, міра їх використання залежать від призначення й характеру періодичного видання. Загальнополітична й наукова преса вимагає помірної контрастності, а в дитячих, молодіжних, популярних виданнях допускається більша різноманітність, різке виявлення контрастів.

Практичне завдання:

Виконати графічне зображення товарного знаку з акцентом на контраст.

Література:

- 1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006.- 492с.
- 2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.
- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.
- 5 Михайленко В.Є., Яковлев М.І. “Основи композиції”. Розділ 5.2.
- 6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
- 7 Ауров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.- 164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Що таке контраст?
- 2 Що таке товарний знак?
- 3 Особливості контрасту при виконанні композиції?

Самостійна робота №19

Тема: Образність шрифтів. Слово-образ.

Мета: Ознайомити студентів з образністю шрифтів

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Образність шрифтів
- 2 Слово-образ

На форму шрифту, його образність безпосередньо впливає, як зазначалося вище, зміст тексту. Єдність форми букви і змісту письмового повідомлення - друга основна після удобочитаємості вимога. На якому шрифті зупинити свій вибір? Який малюнок щонайкраще відповідатиме розкриття змісту? Ці питання виникають перед кожним виконавцем.

Але чи зможе швидко і точно відповісти на них, не вдаючись до зайвих пошуків підходящого шрифту по каталогам, книжок та інших джерел, лише той художник, який володіє теорією шрифту, розуміє специфіку і спільність естетичних вимог, що пред'являються до нього. Готового рецепта немає. Наявні під рукою трафарети не завжди можуть підійти для заданої теми. Не можна не враховувати і фактор морального старіння шрифту. Час висуває свої вимоги до оновлення його асортименту. Досконалість форми передбачає безперервне її розвиток. Шрифт як елемент художнього оформлення повинен

і вирішуватися художньо, або бути правильно підібраним, зі своїм творчим прийомом побудови композиції тексту. Спочатку з'ясуємо для себе, що літерні знаки алфавіту - це певні елементи мови, знакової системи, що мають матеріальну, чуттєво сприйнятну форму і службовці для позначення окремих звуків мови - фонем. Зорові образи фонем - графеми - історично сформовані, загальноприйнятні схеми букв, що дозволяють безпомилково впізнавати позначаються ними звуки. Позначаючи якийсь звук, графеми можуть відрізнитися за формою, як, наприклад, графеми великих і малих літер (звідси двухваріантний графематическій лад алфавіту). Форми графем, володіючи певною структурою, відносно стійкі. Вони змінюються в часі, хоча і вкрай повільно. Більшого варьированню схильні до форми знаків, для яких графеми служать морфологічної організацією, їх найбільш стійкою структурою. Що змушує змінюватися форму знаків? Звичайно, зміст.

Зміст - це щось матеріальне підставу, яке зумовлює зміну предмета завдяки взаємодії різних сторін і властивостей предмета, виконуваних цим предметом функцій. Відмінності в виразності шрифту змушують художника задуматися при виборі, модифікації або створення потрібних форм. Форма шрифту не пасивно слідує за змістом, вона, так само як і саме мистецтво шрифту, має відносну самостійність і впливає на зміст. Залежно від ставлення до форми шрифту художника (так само як і глядача) вона може сприяти розвитку предмета або, навпаки, гальмувати його. В історичному аспекті процес взаємовпливу змісту і форми в шрифті постає вельми наочно. У сучасній практиці при розробці шрифтів форми важливо, враховуючи взаємозв'язок її з змістом, чітко усвідомлювати функціональне значення як самих буквених знаків, що входять в певну систему (тип шрифту, гарнітура), так і текстів (шрифтові композиції). Виконуючи одночасно утилітарну й естетичну функції, шрифт має: предметне значення (позначаються об'єкти: літерним знаком - звук мови, комбінацією знаків - слова і пропозиції) і експресивно-сміслові значення (почуття, що передаються зримими образами цих об'єктів людської мови). На предметному рівні шрифт не представляє загадок для всякого грамотного людини.

Про експресивно-смісловому значенні читач частіше не замислюється, але для художника шрифту це значення грає першорядну роль. Естетичне почуття людини рідко його обманює. Глядач, не вдаючись у тонкощі мистецтва шрифту, завжди відрізнити красиве від некрасивого, наочне від непривабливого. З духовним зростанням суспільства сприйняття і оцінка глядачем змісту, укладеного в формі шрифту, розширюються і поглиблюються, підвищуються естетичні вимоги. Мистецтво ж в особі художника представляє соціальну потребу людини в абсолютному вияві своїх творчих сил і здібностей, і в силу цього воно завжди повинно бути трошки попереду не тільки сучасного йому глядача, читача, а й свого часу. У книзі "Естетика мистецтва шрифту" відомий німецький художник шрифту Альберт Капр пише: "Мистецтво шрифту - це в першу чергу мистецтво пропорції. Напруженість і гармонія, симетрія і асиметрія, ритм форми і контрформи, єдність індивідуального і загального - при роботі над шрифтом

доводиться враховувати безліч протилежностей ". За гіпотезою А. Капра, "... закони орнаменту, які грають у шрифті домінуючу роль, відображають в загальній формі основні закони природи, перш за все діалектики. Ці вироблені в процесі практичної діяльності аксіоми в повній мірі відносяться і до естетичної оцінки.

Лише при дотриманні законів форми виникає враження прекрасного ". Будь-який твір образотворчого мистецтва вимагає різноманіття в єдності і єдності в різноманітті, єдиного настрою, створюваного численними відтінками, цілісності композиції, що складається з багатьох деталей, тобто прояви основного закону діалектики - закону єдності протилежностей.

Слово-образ - це прикордонне явище між типографікою і шрифтових дизайном, в зв'язку з чим в основу класифікації можна покласти ступінь наближеності до того чи іншого полюсу. Ясна річ, кількість проміжних форм може бути нескінченно великим, проте, думаю, що не помилюся, якщо скажу, що слова-образи можна розділити на три типи:

- типографічні;
- проміжні;
- художні;

(Назви груп носять умовний характер, але ця класифікація і не претендує на науковість)

Типографські слова-образи

Як стає зрозуміло з самої назви, слова-образи, які можна віднести до даного типу, стоять ближче до типографіки, ніж до дизайну шрифтів.

В якості ключових ознак я виділив би такі:

- текст набраний одним стандартним шрифтом (як правило, використовується шрифт без зарубок з незначними модифікаціями);
- яскраво виражений текстовий блок підпорядковується законам типографіки (якщо ідея не вимагає відступу від правил виносу підрядкових і нарядкових елементів, а також порушень трекінгу);
- кольором символів і фону відводиться другорядна роль або зовсім не приділяється належної уваги. Найчастіше, слова-образи набрані чорним кольором на білому тлі або інверсійний варіант.

На перший погляд може здатися, що нічого оригінального в тексті і немає, однак «родзинка» слова криється в незначній зміні деяких елементів тексту: розмір окремих букв, зміщення відносно базової лінії, перевертання символів, гра акцентами і т.д. Оригінальність ідеї усвідомлюється після прочитання слова і зіставлення його сенсу з особливостями зовнішнього вигляду символів. Тобто графічна складова відіграє другорядну, посилює роль. Оскільки виразні засоби класичних шрифтів надзвичайно скромні, автори, як правило, грають на зовнішній схожості тих чи інших букв з поняттям, про який йде мова. Якщо ця подібність не є очевидним, в хід йдуть згадані вище хитрощі.

Своєрідною класикою цього жанру можна вважати типографіческие роботи корейського художника та креативного директора компанії Facebook, а до

цього - Google, Jee Li Джі Лі. Його роботи доводять, що слова можуть ілюструвати свій власний сенс. Не так давно він випустив книгу, яка так і називається - «Слово як зображення» (Word as Image), деякі найбільш цікаві ілюстрації з неї ми пропонуємо Вашій увазі.

Практичне завдання:

Написати реферат на тему: «Теоретичні та смислові поняття слова-образа».

Література:

- 1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006.- 492с.
- 2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.
- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.
- 5 Михайленко В.Є., Яковлєв М.І. “Основи композиції”. Розділ 5.2.
- 6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
- 7 Ауров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.- 164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Що таке слово-образ?
- 2 Що впливає на форму шрифту?
- 3 Класифікація шрифтів?

Самостійна робота № 20

Тема: Неалфавітні знаки.

Мета: Ознайомити студентів з неалфавітними знаками.

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Неалфавітні знаки

Графе́ма (від грец. *γράφω* — пишу та -ема) — одиниця писемної мови (в алфавіті — літера, н-д, а, б і т.п.; у неалфавітних системахписьма — складовий знак, ієрогліф, ідеограма та ін.).

Графема однозначно відмінна від будь-якої іншої одиниці тієї ж писемності. Одна й та ж графема може приймати різні конкретні форми (алографи, гліфи, зображення), але має зберігати певну схему побудови, «скелет» знака, дискретно відмінний від інших знаків даної писемності, незалежно від гарнітури шрифту, індивідуального почерку тощо.

За аномалії у розвитку мови, чи просто за так званого «нерозбірливого почерку» можливе змішування графем (н-д, б і в, д і у).

Поняття графемі запровадив у 1912-му Бодуен де Куртене.

Практичне завдання:

Скласти доповідь на тему: «Правила виконання ра використання неалфавітних знаків (&,@,\$,§)»

Література:

- 1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006.- 492с.
- 2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.
- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.
- 5 Михайленко В.Є., Яковлев М.І. “Основи композиції”. Розділ 5.2.
- 6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
- 7 Ауров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.- 164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Види неалфавітних знаків?
- 2 Чи є складність в написанні неалфавітних знаків?

Самостійна робота №21

Тема: Пошук шрифтової композиції-образу.

Мета: Ознайомити студентів з шрифтовою композицією-образом.

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Шрифтова композиція.
- 2 Образ шрифту.

Одним з найцікавіших моментів в роботі зі шрифтами є можливість створювати ілюстрації, використовуючи форми і накреслення літер. Для дизайнерів, які люблять «пограти» з буквами, це великі і нескінченні можливості проектувати, творити, створювати картинки.

Тут букви грають роль будівельних цеглинок. З їх допомогою можна створювати зображення, звернені до глядача, як на текстовому, так і на візуальному рівні. Буква не завжди виступає як носій тільки звуку. Вона може бути і носієм образу, перетворюючись в різноманітні форми. І букви, з'єднуючись в свою чергу, в слова теж можуть створювати образ в написанні. Тут хочеться познайомити вас зі словом Калліграмми - його придумав французький поет Гійом Аполлінер, який частину своїх віршів виконував у вигляді малюнків, що складаються з слів, що виражають тему вірша.

Каліграфічні - це графічна загадка, котра стимулює образне мислення, розвиває спостережливість і вміння зосередитися.

Практичне завдання:

Скласти доповідь на тему: «Вивчення передпроектної ситуації та пошук рішення у виконанні композиції-образу».

Література:

- 1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006.- 492с.
- 2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.
- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.
- 5 Михайленко В.С., Яковлев М.І. “Основи композиції”. Розділ 5.2.
- 6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
- 7 Ауров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.- 164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Що таке образ шрифту?
- 2 Виконання ескізів до композиції ?

Самостійна робота №22

Тема: Шрифтова композиція-образ.

Мета: Ознайомити студентів з шрифтовою композицією-образом

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Шрифтова композиція.
- 2 Образ шрифту.

Один із способів тісного злиття шрифту із зображенням, носить назву «Каліграфічні». Це в деякому роді графічна гра, яка змушує текст лягати в рамки обриси малюнка і своїм розташуванням створювати ілюстрацію.

Коли малюнок підпорядковується руху рядків, включаючись в їх ритм, зображально-шрифтова композиція досягає своєї єдності.

астоящем вправні каліграфічні можуть бути досить мудримі. Для їх прочитання читачеві потрібне гарне уяву і спостережливість.

Хороші каліграфічні часто виконують вручну і для їх створення необхідна певна художня майстерність. Як відомих прикладів таких каліграфічних можна згадати зразки мистецтва ісламської каліграфії. Ізвестний живописець і графік, майстер ілюстрації та шрифтового мистецтва,

представник стилю конструктивізму, С. Б. Телінгатер писав: «Образ шрифту це теж думка, тільки виражена художніми специфічними засобами».

Одним з найцікавіших моментів в роботі зі шрифтами є можливість створювати ілюстрації, використовуючи форми і накреслення літер. Для дизайнерів, які люблять «пограти» з буквами, це великі і нескінченні можливості проектувати, творити, створювати картинки.

Тут букви грають роль будівельних цеглинок. З їх допомогою можна створювати зображення, звернені до глядача, як на текстовому, так і на візуальному рівні. Буква не завжди виступає як носій тільки звуку. Вона може бути і носієм образу, перетворюючись в різноманітні форми. І букви, з'єднуючись в свою чергу, в слова теж можуть створювати образ в написанні. Тут хочеться познайомити вас зі словом Калліграмми - його придумав французький поет Гійом Аполлінер, який частину своїх віршів виконував у вигляді малюнків, що складаються з слів, що виражають тему вірша. Калліграмми - це графічна загадка, котра стимулює образне мислення, розвиває спостережливість і вміння зосередитися.

Практичне завдання:

Скласти композицію, у якій смислове значення слова співпадає з його загальним виглядом.

Література:

- 1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006.- 492с.
- 2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.
- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.
- 5 Михайленко В.Є., Яковлев М.І. “Основи композиції”. Розділ 5.2.
- 6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
- 7 Ауров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.- 164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Види шрифтових композицій?
- 2 Композиція-образ?

Самостійна робота №23

Тема: Просторово-кольорове вирішення написів

Мета: Ознайомити студентів з просторово-кольоровим вирішенням написів

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

1 Вимоги до шрифтової композиції

2 Образність шрифту

Перша і основна вимога – легкочитабельність шрифтів, яка є одним з найважливіших достоїнств шрифту. Це не тільки загальна оцінка придатності його форми, але й показник краси. На легкочитабельність впливають такі чинники: форма шрифтових знаків (рисунок чи тип шрифту, розмір, пропорційність співвідношення ширини до його висоти, ритм форм, начиченість, колір); шрифтова композиція (довжина рядка чи шрифтового поля, ритм рядка та композиції тексту, кольорове рішення); чіткість шрифту (співвідношення кольору (тону).

Образність шрифту – друга вимога. На форму шрифту, його образність безпосередньо впливає, як зазначалося вище, зміст тексту. Єдність форми букви і змісту письмового повідомлення – друга основна після удобочитаемости вимога. На якому шрифті зупинити свій вибір? Який малюнок щонайкраще відповідатиме розкриття змісту? Ці питання виникають перед кожним виконавцем.

Але чи зможе швидко і точно відповісти на них, не вдаючись до зайвих пошуків підходящого шрифту по каталогам, книжках та інших джерел, лише той художник, який володіє теорією шрифту, розуміє специфіку і спільність естетичних вимог, що пред'являються до нього. Готового рецепта немає. Наявні під рукою трафарети не завжди можуть підійти для заданої теми. Не можна не враховувати і фактор морального старіння шрифту. Час висуває свої вимоги до оновлення його асортименту. Досконалість форми передбачає безперервне її розвиток. Що змушує змінюватися форму знаків? Звичайно, зміст. Зміст – це матеріальний фундамент, який зумовлює зміну предмета завдяки взаємодії різних сторін і властивостей предмета, виконання цим предметом певних функцій. Тобто в цій ситуації необхідно відштовхуватись від ідейного задуму створити або трансформувати адекватний за образом, змістом шрифт.

Під образністю шрифту треба розуміти ті якості, які можуть викликати певні асоціації. Створення образності шрифту становить органічний зв'язок рисунка букв із змістом тексту, тобто повне виявлення смислу тексту.

Третя вимога над шрифтовими композиціями – досягнення ритмічної побудови. Ритм створюється обміркованим чергуванням „плям“ літер та міжбуквених пробілів, взаєморозташованих слів і рядків, геометричною та оптичною пропорційністю букв, рядків, композиції в цілому – усіма елементами лінійно-просторової побудови.

Практичне завдання:

Виконати побудову написів з використанням законів композиції та кольорознавства

Література:

- 1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006. - 492с.
- 2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.
- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.
- 5 Михайленко В.Є., Яковлєв М.І. “Основи композиції”. Розділ 5.2.
- 6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
- 7 Ауров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.- 164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Визначення образності шрифту?
- 2 Визначення читабельності шрифту?
- 3 Побудова ритмічності композиції?

Самостійна робота №24

Тема: Єдність тексту та форми у шрифтових композиціях.

Мета: Ознайомити студентів з шрифтом - базовою дисципліною графічного дизайну. Ознайомлення з історією писемності і шрифту

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Єдність тексту у шрифтових композиціях.
- 2 Єдність форми у шрифтових композиціях.

В активізації реклами міста, вулиці, транспорту, виставки, вітрини; в організації композиції товарної тари, етикетки, ярлика, упаковки дизайнеру вкрай необхідне використання шрифту та форми.

Шрифт – це важливий елемент архітектури, монументального, декоративно-прикладного мистецтва, кіно й телебачення; необхідний компонент художнього проектування різних графічних об'єктів: книжок, плакатів, афіш, флаєрів, бігбордів, візиток, конвертів, календарів, буклетів тощо; ефективний засіб реклами.

Без єдності тексту та форми у шрифтових композиціях неможливо обійтися в багатьох випадках життя: скрізь закликає та агітує, радить і попереджає, указує та пропонує шрифтовий напис.

Ми не замислюємося, чому саме цим, а не іншим шрифтом, за допомогою саме таких засобів композиції виконано рекламу чи плакат, назву на книжковій обкладинці чи надпис на фасад магазину.

Причому напис, який попереджує про небезпеку, виконано літерами, що легко читаються на відстані й одразу привертають нашу увагу.

Виконуючи хвилюючий, яскравий чи спокійний і малопомітний напис, дизайнер-професіонал шукає найбільш притаманний за рисунком, змістом шрифту:

чіткий чи вільний, контурний чи відтінений, плакатний чи декоративний, дотримується головних вимог шрифтової грамоти.

У наш час, коли на вулицях і в приміщеннях людей оточує велика кількість різноманітних текстів, які містять різну інформацію, від уміння та майстерності дизайнера залежить можливість зупинити увагу глядача, активізувати його сприйняття.

Проте, на жаль, доводиться констатувати, що більшість об'єктів графічного дизайну зі шрифтовими композиціями виконані сучасними дизайнерами частіше за все не відповідають своєму змісту та цільовому призначенню, оскільки в них відсутня висока культура художнього виконання, стилістична єдність, образність, читабельність, кольорова гармонія, дотепні смислові акценти та оригінальний композиційний задум.

Це свідчить про те, що більшість сучасних фіхівців-дизайнерів не замислюються, що саме від них залежить загальний рівень культури нашої країни та безумовно імпровізують з шрифтами.

Виконуючи будь-яку зі шрифтових композицій, вони повинні усвідомлювати значущість результатів своєї роботи, а головне – чітко знати та професійно дотримуватись основних вимог, що ставляться до створення шрифтових композицій будь-якого призначення.

Практичне завдання:

Виконати побудову написів з використанням законів з композиційної організації форм.

Література:

- 1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006.- 492с.
- 2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.
- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.
- 5 Михайленко В.Є., Яковлев М.І. “Основи композиції”. Розділ 5.2.
- 6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
- 7 Ауров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.- 164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Що таке шрифт?
- 2 Як форма та текст поєднуються у шрифтових композиціях?

Самостійна робота №25

Тема: Побудова східного орнаменту

Мета: Ознайомити студентів з побудовою східного орнаменту

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Орнамент та його види.
- 2 Симетрія та асиметрія в орнаментах.

Орнамент (лат. ornamentum - прикраса) - візерунок, побудований на ритмічному повторенні геометричних елементів або рослинних чи тваринних мотивів і призначений для прикрашання різноманітних предметів (предметів вжитку, зброї, меблів, одягу і т.д.), архітектурних споруд.

Мотив - частина орнаменту, його головний формуючий елемент.

За мотивами орнаменти поділяють на три групи: геометричні, рослинні, тваринні. Як видно з назви, головним мотивом геометричного орнаменту будуть геометричні фігури.

В основі рослинного орнаменту лежить спостереження реально існуючих форм у природі - квітів, листя, гілок, паростків, плодів.

У тваринних орнаментах зображуються тварини, наприклад кінь, заєць, риба, півень, голуб, зозуля.

За композицією орнаменти поділяють на кілька видів: у смужці (фризи), у квадраті, у прямокутнику, у трикутнику, у колі (розеті). Зважаючи на те, як створюють орнаменти, їх можна поділити на три типи:

- лінійні;
- сітчасті;
- замкнені.

Лінійні орнаменти - це орнаменти в смужці з лінійним вертикальним чи горизонтальним чергуванням мотиву.

Сітчастий, або рапортний, орнамент - такий, у якому мотив повторюється і по вертикалі, і по горизонталі, цей орнамент безкінечний в усіх напрямках. Рапорт - елемент орнаменту, його головний мотив. Зазвичай використовують прямокутний рапорт.

Замкнений орнамент komponується в прямокутнику, квадраті чи колі (розеті). Мотив у ньому або не має повтору, або повторюється з поворотом на площині.

Симетрія (від давньогрецької οἰσζωτρία - співмірність) - відповідність, незмінність, виявлені приповторах, відтвореннях. Двостороння симетрія, наприклад, означає, що права і ліва сторони відносно якої-не-будь площини виглядають однаково.

Асиметрія - відсутність чи порушення симетрії. Вісь симетрії - уявна лінія, яка поділяє фігуру на дві дзеркально рівні частини. За кількістю осей фігури бувають: з однією віссю симетрії, з двома, із чотирма, а в колі взагалі безкінечна кількість осей симетрії.

В образотворчому мистецтві симетрія є одним із засобів створення художньої форми. Симетрія зазвичай присутня в орнаментальній композиції, це одна з форм прояву ритму в орнаменті.

Практичне завдання:

Визначити роль шрифтів у графічному дизайні

Література:

- 1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006.- 492с.
- 2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.
- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.
- 5 Михайленко В.Є., Яковлев М.І. “Основи композиції”. Розділ 5.2.
- 6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
- 7 Ауров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.- 164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Що таке орнамент?
- 2 Види орнаменту?
- 3 Симетрія в орнаменті?

Самостійна робота №26

Тема: Побудова заглавної літери з використанням орнаментів

Мета: Ознайомити студентів з побудовою заглавної літери з використанням орнаментів

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Орнамент в заглавній літері

Орнамент - це особливий вид художньої творчості, який, як вважають багато дослідників, не існує у вигляді самостійного твору, він лише прикрашає собою ту чи іншу річ, але, тим не менш, «... являє собою досить складну художню структуру, для створення якої використовуються різні виразні кошти. Серед них - колір, фактура і математичні основи орнаментальної композиції - ритм, симетрія; графічна експресія орнаментальних ліній, їх пружність і рухливість, гнучкість або незграбність; пластика - в рельєфних орнаментах; і, нарешті, виразні якості використовуваних натурних мотивів, краса намальованої квітки, вигин стебла, узорчастість листа...». Термін орнамент пов'язаний з терміном декор, який «ніколи не існує в чистому вигляді, він складається з поєднання корисного і красивого; в основі лежить функціональність, краса приходить слідом за нею». Декор зобов'язаний підтримати або підкреслити форму виробу. Вивчення орнаменту - особливий розділ художньої грамоти, необхідний всім, хто має справу з оформленням або формуванням

художнього вигляду предметів і споруд. У представленому посібнику не ставиться завдання дати в повному обсязі історію орнаменту, що не увійшло до тексту і альбомну частину мистецтво народів, що населяють Росію. Про декорі і орнаменті даних народів планується випустити окреме видання.

Орнамент - один з найдавніших видів образотворчої діяльності людини, в далекому минулому ніс у собі символічний і магічний сенс, знаковість, семантичну функцію. Але ранні декоративно-орнаментальні елементи могли і не мати смислового значення, а лише абстрактними знаками, в яких висловлювали почуття ритму, форми, порядку, симетрії. Дослідники орнаменту вважають, що він виник вже в верхнепалеолитическую епоху (15-10 тис. років до н. е.). Заснований на неизобразительной символіці, орнамент був майже виключно геометричним, складається із строгих форм кола, півкола, овалу, спіралі, квадрата, ромба, трикутника, хреста і їх різних комбінацій. Використовувалися в декорі зигзаги, штрихи, смужки, «ялинковий» орнамент, плетеночний («мотузковий») візерунок. Древній людина наділяв певними знаками свої уявлення про влаштування світу. Наприклад, коло - сонце, квадрат - земля, трикутник - гори, свастика - рух сонця, спіраль - розвиток, рух і т. д., але вони, ймовірно, ще не мали для предметів декоративними якостями (часто покривалися орнаментом приховані від очей людини частини предметів - днища, оборотні боку прикрас, оберегів, амулетів та ін). Поступово ці знаки-символи набули орнаментальну виразність візерунка, який став розглядатися тільки як естетична цінність. Мета орнаменту визначилася - прикрашати. Але справедливо буде відзначити, що з орнаментальних мотивів з'явилася піктографія, ранній етап писемності.

Практичне завдання:

Побудувати заглавну літеру, зберігаючи загальну стилістику тексту.

Література:

- 1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006.- 492с.
- 2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.
- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.
- 5 Михайленко В.Є., Яковлев М.І. “Основи композиції”. Розділ 5.2.
- 6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
- 7 Ауров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.- 164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Як правильно побудувати заглавну літеру?
- 2 Як зберегти загальну стилістику тексту при побудові заглавної літери?

Самостійна робота №27

Тема: Просторова взаємодія шрифтових написів, орнаменту та ілюстрацій.

Мета: Ознайомити студентів з просторовою взаємодією шрифтових написів, орнаменту та ілюстрацій.

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

- 1 Просторова взаємодія шрифтових написів, орнаменту та ілюстрацій.

Лінійні орнаменти - це орнаменти в смужці з лінійним вертикальним чи горизонтальним чергуванням мотиву.

Сітчастий, або рапортний, орнамент - такий, у якому мотив повторюється і по вертикалі, і по горизонталі, цей орнамент безкінечний в усіх напрямках. Рапорт -елемент орнаменту, його головний мотив. Зазвичай використовують прямокутний рапорт.

Замкнений орнамент komponується в прямокутнику, квадраті чи колі (розеті). Мотив у ньому або не має повтору, або повторюється з поворотом на площині.

Симетрія (від давньогрецької οἰσцвτρία - співмірність) - відповідність, незмінність, виявлені приповторах, відтвореннях. Двостороння симетрія, наприклад, означає, що права і ліва сторони відносно якої-не-будь площини виглядають однаково.

Асиметрія - відсутність чи порушення симетрії.Вісь симетрії - уявна лінія, яка поділяє фігуру на дві дзеркально рівні частини. За кількістю осей

фігури бувають: з однією віссю симетрії, з двома, із чотирма, а в колі взагалі безкінечна кількість осей симетрії.

В образотворчому мистецтві симетрія є одним із засобів створення художньої форми. Симетрія зазвичай присутня в орнаментальній композиції, це одна з форм прояву ритму в орнаменті.

Ритмом в орнаментальній композиції називають закономірність чергування і повторення мотивів, фігур та інтервалів між ними. Ритм - головна властивість будь-якої орнаментальної композиції. Головною характеристикою орнаменту є ритмічна повторюваність мотивів й елементів цих мотивів, їхні нахили та повороти.

Ритмічна побудова - це взаємне розташування мотивів в орнаментальній композиції. Ритм організує певний рух в орнаменті: переходи від малого до більшого, від простого до складного, від світлого до темного чи повтори тих самих форм через рівні чи різні проміжки.

Ритм може бути:

- 1) метричний (рівномірний);
- 2) нерівномірний.

Практичне завдання:

Побудувати текстову композицію з використанням орнаментів та ілюстрацій.

Література:

- 1 Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: Підручник. К.:Кондор, 2006.- 492с.
- 2 Кликушин Г.Ф. Декоративные шрифты для художественно – оформительских работ. Минск.: Полимя, 1987-280 с.
- 3 Юрий Гордон Книга про буквы от Аа до Яя – М.: Студия Артемия Лебедева, 2006. – 382с.
- 4 Морган Моргарет Буквицы энциклопедия – М.: Арт-родник 2007.-257с.
- 5 Михайленко В.Є., Яковлев М.І. “Основи композиції”. Розділ 5.2.
- 6 Сморнов С.Л. “Шрифт наглядной агитации!”. М: Плакат.1990 г.
- 7 Ауров В.В. Шрифт в работе архитектора. – М.: «Архитектура-С» 2007.- 164с.

Питання для самоконтролю:

- 1 Що таке шрифтовий напис?
- 2 Як правильно поєднувати шрифтовий напис з ілюстрацією?